

Dat gesleep en gesol, dat ongemakkelijke elkaar bespringen, het aan- en uitkleden – het wordt uiteindelijk nogal **saai en voorspelbaar**.

Alle lof voor Kraakman en Scholten van Aschat, die zich met bewonderenswaardige overgave op elkaar storten.

De roman *Het jaar van de kreeft* van Hugo Claus uit 1972 is het lievelingsboek van theatermaker Luk Perceval, zo lezen we in het programmaboekje. Des te vreemder dat het zo lang heeft geduurd voordat hij een theaterversie van maakte. Perceval, huisregisseur bij Thalia Theater in Hamburg en behorend tot het keurkorps van Europese theatermakers, regisseerde namelijk al flink wat bewerkte romans, zoals *In ongenade* van J.M. Coetzee bij Toneelgroep Amsterdam. Bij dat gezelschap is het er nu alsnog van gekomen: Gijs Scholten van Aschat (Hij) en Maria Kraakman (Zij) spelen *Het jaar van de kreeft*, in een gastregie van Luk Perceval.

Opblaaspop

Bij *In ongenade* stonden destijds levensgrote poppen op het podium die de Afrikaanse gemeenschappen verbeeldden, nu hangen in de nok van het theater zeker honderd opblaaspoppen, van die jarenzeventigsekspoppen, in dit geval allemaal mannen met lange, dunne piemel die rechtstreeks uit hun navel lijken te komen. Het is een dominant en afleidend toneelbeeld dat van alles kan uitdrukken: seks is plastic, seks is vreugdeloos, seks is namaak, seks is behelpen. Dat is nou net de bedoeling, vrees

ik, want *Het jaar van de kreeft* gaat over de ongemakkelijk seksuele relatie tussen de Hij en de Zij – de wat oudere, tobbende man en de nogal losgeslagen jongere vrouw. In zijn roman verwerkte Claus zijn eigen stormachtige relatie met actrice Kitty Courbois, destijds in theater- en literaire kringen een publiek geheim. Courbois was er op zijn zachtst gezegd niet blij mee, en dat is begrijpelijk: in het boek komt de vrouw naar voren als een tamelijk onevenwichtig wezen, met een gemankeerd seksueel verlangen en een flinke rekening bij de slijter. Vanwege die pikanterie waren op de première afgelopen zaterdag nogal wat

mensen uit die tijd aanwezig, onder wie Hedy d'Ancona (oud-minister), Petra Laseur (actrice), Frans Weisz (filmmaker), Hans Croiset (theatermaker), Matthijs van Heijningen (filmproducent), Hans Kemna (castingdirector) en Annemarie Oster (columniste). Na afloop zullen zij op fluistertoon ongetwijfeld herinneringen hebben opgehaald.

Mannelijk perspectief

Los van die voorgeschiedenis komt *Het jaar van de kreeft* in het theater nogal gedateerd over. Het is niet meer dan een afrekening van de Hij met zijn verleden, waarin de Zij een grote rol speelde. Gepassioneerde relatie loopt uit op deceptie, hij kan haar grote verlangens niet inlossen, zij krijgt een nieuwe minnaar, man Karel en dochtertje Mees vinden het kennelijk allemaal prima en ten slotte krijgt zij kanker en eindigt alles met het ver-

strooien van haar as. Einde verhaal. Het is eigenlijk een soort *Turks Fruit*, maar dan vooral verteld vanuit een dominant mannelijk perspectief. Want hoe je het ook wendt of keert, in de voorstelling is Hij heer en meester, hoe hij ook lijdt onder deze ongemakkelijke affaire, en Zij een beetje een raar, losgeslagen meisje van 32.

De voorstelling begint als Kraakman tergend langzaam uit slaapstand tot leven komt – als een rups die een vlinder wordt en haar avontuur tegemoet fladdert. Vervolgens gaan de man en de vrouw hun relatiegevecht aan, waarbij Perceval nogal fysiek te werk gaat, zowel in woord als beweging. 'Jij hebt het mooiste kutje dat ik ooit hebt gezien', zegt Hij. Zij antwoordt dat ze haar kut lelijk vindt, want ze is na de bevalling gehecht en bovendien heeft ze aambeien. De esthetiek van de lelijkheid wordt hier tot norm verheven: hij draagt een lelijke lichtblauwe slip en zij gescheurde panty's.

Natte geslachtsdelen

De bewerking zwalkt nogal tussen vertelstructuur (de man praat) en flarden dialoog, met tussendoor allerlei hupjes, dansjes, sprongetjes en het heen en weer slepen van elkaars lichamen. De gesprekken gaan over neuken en natte geslachtsdelen. Zij klimt op de

piano, hij bespringt haar. Zij wringt haar voet in zijn kruis en trekt een sekspop aan flarden. Het is allemaal erg particulier en tegelijk godsgruwelijk alledaags – met personages die nauwelijks contouren krijgen. Onder dat menuet van lichamelijke onvermogen horen we voortdurend repetitieve pianomuziek die live wordt gespeeld door componist Jeroen van Veen.

Alle lof derhalve voor Kraakman en Scholten van Aschat, die met bewonderenswaardige overgave zich in hun rollen en op elkaar storten. Zij gooit heel haar beweeglijke, frêle lichaam en vooral haar draaiende kont in de strijd, hij zijn verbale begaafdheid en superieure tekstbehandeling. Fysiek moet *Het jaar van de kreeft* een zware exercitie voor hen zijn: meer nog dan met tekst drukken ze hun treurige passie uit met hun lichaam. Maar het gesleep en gesol op die al te aanzwellende pianomuziek, dat aan- en uitkleden, dat ongemakkelijke elkaar bespringen, het afscheid nemen en weer terugkomen en weer weggaan – het wordt uiteindelijk nogal saai en voorspelbaar.

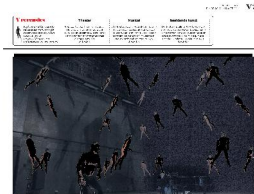
Eigenlijk zijn Hij en Zij net zulke marionetten als die plastic sekspoppen. Je prikt erin en ze lopen leeg.
Hein Janssen

In de voorstelling is Hij heer en meester, hoe hij ook lijdt onder deze ongemakkelijke affaire

Het jaar van de kreeft

Theater
★★★★★

Naar de roman van Hugo Claus door Toneelgroep Amsterdam, regie Luk Perceval, bewerking Peter van Kraaij. 26/3, Stadsschouwburg Amsterdam.

**Gijs Scholten van
Aschat in *Het jaar van
de kreeft*.**

Foto Sanne Peper